
מראה מקומות- עניני הלכה

‘במות דף סד’

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן
רב דקהל שערי תפילה
פסעיק, ניו ג'רסי
AsherMillman@gmail.com



לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507– Daf– Week

info@dafaweek.org

בענין מת מחמת מילה

• איתא בגמ' שלשיטת רבי, אם מל שני בנים ומתו אין מלין בן השלישי. ולכ' ר"ל שלא ימולו לו כו"כ אפילו כשיגדיל וכן הוא דעת התוס' רי"ד (והרא"ש סתם כזה ג"כ ע"ש). אכן אי"ז שיטת הרמב"ם שנקט שכוונת הגמ' שימתין עד שיגדיל ויוסף כח ואז ימולו. וכן הובא בשו"ע כזה. [ואם דין זה רק בבנים מן האם הובא ברמ"א שיטה כזה וע' בט"ז שהסביר שהדם בא מן האם] אכן הפתחי תשובה הביא בשם הנודב"י שמנין להרמב"ם והשו"ע דין המתנה הנ"ל אכן למעשה נקט כדבריהם. וע' בנשמת אברהם שבזמן הזה יש עצה למולו אפילו ביום ח'.

• וע' בשו"ת בצל החכמה שחקר מהו דינו אם הראשון חי אכן ב' וג' מתו מה יעשה בד' והניח בצ"ע.

• וע' בשו"ת ר' נחום טריבייטש שדן באשה שהתסכנה ע"י לידת תאומים ב' פעמים מהו דינה אם יכול לסמוך על דין הנ"ל שלא תוליד עוד ע"ש.

- תוס' רי"ד יבמות סג:
- רמב"ם הל' מילה פ"א הל' יח'
- שו"ע יו"ד רסג' א'-ג'
- ט"ז שם ס"ק א'
- פתחי תשובה שם
- נשמת אברהם שו"ע שם
- שו"ת בצל החכמה ח"ו קי'
- שו"ת ר' נחום טריבייטש סימן ל'

[בכורות שם ע"ש] דיטיל אדם מים לפני רבים ואל יאכל בפני רבים ורב יהודה אמרי' פרק כל הוד [י"ג ע"א] הוה קאי אאיגרא כבי בנישאת דשף ויתבי בנהרדעא וא"ל רב יהודה לשמואל צריך אני להשתין מים אמר לי' שינא אחוז באמה והשתן ולא אמר לי' לעכב שעה אחת כי היכי דלא ליעקר. למדנו שאסור להשהות צרכיו בין גדולים בין קטנים. [א"ו' הלב' טהרת ק"ש ותפלה סימן קל"ז].

רבא בר רב חסדא איעקר מפרקא דרב הונא. אמר אחא בר יעקב שתין סבי הונא וכולן איעקרו מפירקא דרב הונא לבר מאנא קיימתי בנפשאי החכמ' תחיה את בעליה. [האגודה].

ר' חלבו היה תלמידו של רב הונא והוא דאיעקר נמי מפירקיה בהבא על יבמתו [יבמות ס"ד ע"ב] ונר' כי אף תלמידו של ר' יצחק נפחא הוה, כדאית' בהניזקין [גיטין נ"ט ע"ב] בגמ' אילו דברי' אמרו מפני דרכי שלום שלחו ליה בני גלילא לר' חלבו אחריהן מי קורין לא הוה בידיה אתא לקמי' דר' יצחק נפחא א"ל אחריהן קורין תלמי' חכמי' הממונין פרנס' על הציבור ואחריהן בני תלמי' חכמי' הראויין למנותן פרנס על הציבור וכו', ותו שלחו ליה מהו לקרות בחומשין בבית הכנסת בציבור לא הוה בידיה אתא שיליה לר' יצחק נפחא לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא פשטה מיהא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן ספר תורה שחסר יריעה אחת אין קורין בו, ולא היא התם חסר במילתיה הכא לא חסר במילתיה ולא איפשיט בגמ' דידן אבל בירושלמי' פ' (אחרון) [שלישי] במגילה [ה"א] הל' אין מוכרין של רבים ליחד, גר' אין עושין תורה חומשין אבל עושין חומש' תורה, פ"י לדבוקן יחד, א"ר יוסי הדה אמרה תורה שעשאה (תורה) חומשין בקדושתה היא, ומשמ' הפי' בקדושתה היא ומותר לקרות בה ברבים. ונר' דוקא לאחר שנדבקה ואחר כך הפרידו, דכיון דעוד' בדיבוקה קדושה אף כשעושה אותה חומשין לא פקעה קדושה ראשונ' מינה, ומסיק הת' שמואל בר רב נחמן בש"ר יונתן תורה חסירה אין קורין בה ברבים, והתני בבכראשית עד המבול בויקרא עד ביום השמיני, בוידבר עד ויהי בנסוע הארון קורין בו ברבים, כהדה ארסקינה אוקר לאוריתא דציבאר אתון שיילון לר' יונה ולר' יוסי מהו לקרו' בספר ברבים פ"י בחומש, אמ' לון אסור, לא דאסור אלא מן גו דנפשין עגומה פ"י שאין קורין בתורה אינן זכונן לון חורי. גר' במס' סופרי' פ"ג הל' ג' אין עושין תורה חמשה חומשין מקובעין מפורדין, שאין מורדין מקדוש' חמורה לקדושה קלה אבל עושין חומשין תורה אימתי בזמן שמידתן ושיטתן שוין. וגר' נמי במנחו' [ל"ב ע"ב] א"ר חלבו אנא חזיתיה לרב הונא דכף כדא אארעא ואנח עלה ספר תורה קסבר אסור לישוב על גבי מיטה שספר תורה מונח עליה ופליגא דר' יוחנ' דאמ' רבה בר בר חנה א"ר יוח' מותר לישוב על גבי מיטה שספר תורה מונח עליה ואם לחשך אדם לומ' מעשה בר' אליעז' שהיה יושב על המיטה ונזכר שספר תורה מונח עליה ונשמט וישב על גבי קרק' [ד]ומה כמי שהכישו

נחש, התם ספר תורה על גבי קרקע הוה. ות' הא דר' יוח', דה"ג במס' סופרים פ"ג [היי"ב] אין זורקין ספרים ממקום למקום ואין נוהגין בהן דרך ביזיון לא יתנו על גבי המיטה ולא במרגלות המיטה ולא תחת המיטה ולא ישב אדם על המיטה והספר עליה. מעשה בר' אליעז' שישב לו על גבי המיטה והספר עליה וכשהכיר בו עמד ממנה כאדם שנשכו נחש שני' ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו לא מן השבתות אתה מתירא אלא ממי שפיקד עליהן ולא מן המקדש אתה מתירא אלא ממי שפיקד עליו וגר' נמי בפ"ג [ה"ה] ברכות ירושלמי' הל' לירד למבול, תיבה שהיא מלאה ספרים נותנה מראשות המיטה ואינו נותנה תחת מרגלות המיטה. ר' אבין בש"ר הונא והוא שתהא המיטה גבוה עשרה טפחי' ובלבד שלא יהו נוגעין חבלי המיטה בתיבה. הורי ר' יסא במקומיה דר' שמואל בר יצחק כהדא דר' הונא וכו', עד לא ישוב אדם על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו. מעשה בר' אליעזר שישב על גבי ספסל והיה ספר תורה נתון עליו והרתיע מלפניו כמרתיע מפני הנחש, ואם היה נתון על גבי דבר אחר מותר, עד היכן ר' אחא בש"ר הונא טפח ר' ירמיה בש"ר זעירא אפי' כל שהוא וכל אילו משמ' כרב הונא ושמעתי כי ריב"א הלוי היה נוהג כשיושב במקום שספרים מונחים שם היה נותן גובה טפח תחתיה לפי שלא רצה לישוב במקום שנתונין שם. [יחסי תנאים ואמוראים לרבינו יהודה ב"ר קלונימוס משפירא רבו של הרוקח – ערך ר' חלבו תלמידו של רב הונא].

רב אחא בר הונא אחדתיה סגוניתא – פ"י שנצטייר כשרו גוונים מן החולי. [הערוך ערך סגון]. לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעין – פ"י שגועזן שנופל לארץ. [הערוך ערך כף ו]. נישואין ומלקיות – בר', וסתות ושור המועד כרשב"ג. [הערוך ערך וסת].

פיסקא. שלישי לא, שלישי לא תשא שהרי הוחזקה להיות עקרה כר' דאמר בתרי זימני הויה חזקה. [פירוש רבינו יהודה אלמדארי].

ורשאי השני לשהות עמה י"ש שני אין שלישי לא מתני' מני ר' היא דתניא מל' א' ומת' ב' ומת' ג' לא תמול דברי ר', פ"י שכבר הוחזקה בניה להיות מתים מחמת מילה הלכך לא תמול אותו שאין לך דבר שעומד לפני פקוח נפש ויגדל ערל וזה יקרא ערל שמתו אחיו מחמת מילה וקס"ד בתרי הוי חזקה. רשב"ג שלישי תמול דבג' הוי חזקה לא בתרי. אימור דפליגי במילה, בנישואין מי פליגי. אין והתנא נשאת לא' ומת לב' ומת לג' לא תנשא דברי ר' דהוחזקה קטלנית רשב"ג אומר לג' תנשא לד' לא תנשא, פ"י וכי היכי דפליגי בחזקת קטלנית ה"נ פליגי בחזקת עקרה ומתני' ר' היא. בשלמא גבי מילה איבא משפחה דמרפי דמא אלא נשואין מ"ט. א"ל לר"א הכי אמר אבבי מהגרונאי משמ' דרבא מעין גורם, ור"א מזל גורם, א"ב דנפל מדיקלא ומת א"נ דאירסא ומית לרבא לא הוחזקה קטלנית שלא מת מחמת מעיינה לר"א הוחזקה



באר הגזירה
עם ציונים מהש"ך

ג. לשון הטור (עמוד 5) וכן כחג הרמז"ס סוף פרק א' מהלכות מילה: ג. כרימית יבמות דף ס"ד ע"ג, וכרתי דמרי זמני הוא חזקה, דספק נפשות היא וספק נפשות להקל, הר"ך"ג (שם ב. ה.) והר"ש"ג (שם פ"ו סימן י"ג: רמז"ס ע"ג):
ד. רמז"ס שם סוף סוף פרק א' ממנה שכתוב ונמלה (שם מלה לרשון וכו', ולא אמרו מל לרשון בלשון זכר, למד רבינו בין מנעלה הלאשון וכו', כסף משנה שם: ה. הר"ך מנח: ו. הר"ש"ג שם סוף פסקיו ממומלה לרבי חיה כ"י אצל אמר רבי יוחנן מעשה חלצנו לחיות וכו', שם צניעות ורבינו יוחנן (נמ"כ ב' ס"ב ד' ט' ו) ובשם רמיה:

דש שפתי כהן

רסג א שאין מלין וליד כו'.
כלעיל סימן רס"ב ס"ק [ג]
ד': ב שמיכה בנה כו'. כלומר שנתנה למול את ענה: ג שהבשיכה כחו. כלומר, שנתנה שהמילה הכשילה כמו, ודלא כפר"ש (אות ג) שפירש שהשאה הכשילה כמו:

יורה דעה רסג מילה

ובן אם נמצא אדום סימן שלא נבלע דמו באיבריו אלא בין עור לבשר ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו [א] וצריך לזוהר מאד כאלו הדברים א שאין מלין ולד ישיש בו חשש חולי [ב] דסכנת נפשות דוחה את הכל שאפשר לו למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם:
ב [ג] אשה ב (א) שמלה בנה ראשון [א] וזאת מחמת מילה ג שהבשילה כחו ומלה גם השני וזאת מחמת מילה הרי החזקה (א) שבניה מתים מחמת מילה [ב] לא שנא מבעל אחד או משנים [ג] (א) ולא תמול (א) השלישי אלא תמתין לו (א) עד (א) שיגדלו ויתחזק כחו (א) והוא הדין (א) אם איש אחד מל בנו ראשון ושני ומתו מחמת מילה לא ימול השלישי כו' שהיו לו מאשה אחת בין משתיים: [ה] (א) ויש חולקין וספר"ל לא דלא שייך בלא (א) דק בלא (א) ונראה (א) דספק נפשות להקל: ג (א) והוא הדין (א) אם אשה מלה בנה ומתו מחמת מילה (א) וי (א) [גם] (א) שאר האחיות לא ימולו בניהן אלא ימתינו עד שיגדלו ויתחזק בהם:

הגהות רע"א

רסג א (ש"ע סוף ג) שבניה מתים מחמת מילה. מדהשמיטו לכתוב אם אחר כך השנינו בילד השלישי שהוא ירוק או אדום המלין אותו ותוליד שוהראשונים מתו מחמת שלא נבלע בהם דמן, משמע דסבירא ליה דלא סמכין על זה במקום ספק סכנה, וזכירא דהש"ס (שם קל"ח, א) מיידי שלא ידע שמתו הראשונים, כרתי ופליתי סימן ל"ח (סוף פ"ג: ג) (שם) וליא תמוז' השלישי. ולא מלה השלישי וכו', אפשר דנתבטל החזקה קמייתא וממול ממאן ולהנא. ולא דמי לטקומת וכו' (שם) דהסמך, דהסמך נקניעות וסמ חללא ממלח, ע"כ"ל מהר"י ב"ש (ש"ע סימן קס"ד): מלך יו"ד סימן ל"א:

ביאור הגר"א

רסג [א] ופירש [א] וצריך כו'. כמו שכתוב בסימן רס"ב סוף ע"ג ב': [ב] דסכנת כו'. דגדולה מוה שלעולם נדחה מפני חשש סכנה כמו שכתוב בסוף ע"ג ב': [ג] ופירש בן אשה כו'. כמו בנשואין דאיפסיק שם [ד] ופירש [ד] כו'. וחד טעמא לתרווייהו. ועיין באר הגולה [אות ג]: [ה] והוא יוש חולקין כו'. מדקאמר (בבבארא שם) מלה, באשה. ובפרק ג' דגרה (ל"א א') כניסא שהללמוט שם פירש יתרו שאלתה (ו) דהוה מן האשה, אגודה (שם סימן קס"ד): [ה] ופירש [ה] והוא הדין כו'. וגרמא שם (בבבארא סו, ב):

באר היטב

רסג א (א) שמיכה. כלומר שנתנה למול את ענה, ש"ך ס"ק ג:
ג) השלישי. עיין בתש"ץ חלק ג' סוף סימן ר"ז שכתב לאו דוקא השלישי, אלא הוא הדין רביעי וחמישי, ע"ש: סימן ל"ח (ס"ק ב) שהקשה מדוע השמיטו הטור ושו"ע מה דאיתא פרק רבי אליעזר דמילה (שם קל"ח, א) אמר רבי נתן כו' שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא אדום, אמרתי לה המתיני עד שיבלע בו דמו (וכו'), שוב פעם אחת כו' שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא ירוק (וכו'), אמרתי לה המתיני עד שיפול בו דמו כו', ואמאי לא כתבו גם כן הטור ושו"ע דאם בניה החזיקו למות ורואים כולד הנולד עתה שהוא אדום או ירוק מלין אותו אחר שיבלע או יפול בו דמו כמו שהורה רבי נתן, ותירוצו דחוק, ע"ש. ועיין ב"ש"ת בית אפרים חלק יו"ד סימן נ"ז שהשיג עליו וכתב דבפשיטות ניהא, דבאמת לא משכח לה השתא לדין דקיימא לן (שם) האי ינוקא דטומא או ירוק ליתרמו ליה עד שיבלע או יפול בו דמו, ואפילו כפער ראשון הדין כן, ובזמן רבי נתן עדיין לא נתחוושה הלכה זו שצריך להמתין עד שיבלע בו דמו, ע"ש שהאריך בזה: (ה) שיגדלו ויתחזק כחו. עיין בתשובת נודע ביהודה תניינא (יו"ד סימן קס"ה) [שכתב ועל דבר התינוק בן שלש שנים שעדיין לא נימול מחמת שמתו אחיו מחמת מילה ביום שמיני, באמת אי לאו שהרמב"ם (מילה א' י"ח) והטור (נמוך א' ו) והנמוקי יוסף ביבמות כ, א' ד"ה מלה ראשון] אמרו שלא תמול השלישי בזמנו אלא ממתנין לו עד שיגדלו ויתחזק כחו, הייתי חוכך שלא למולו כלל, כי סתמא אמרו כו' (בבבארא סו, ב) וחתר ליישב דעת הפוסקים הגיל ומסיים וכיון שהרמב"ם והנמוקי יוסף והטור והשו"ע פסקו כן מי יבא להרהר אחריהם, ולכן אם התינוק הזה רואים בו שהוא בריא חזק כדרך שאר כל בני שלש שנים, וגם מראה פניו צהובות ולא ירוקות ימולו אותו, וטוב להשיג שיהיה בזמן שהיום הוא יך האויר, וכדאי הוא מצות מילה שתגן שלא יזיק לו כלל, ע"ש. ועיין בתשובת חתם סופר (יו"ד סימן רמ"ה) שפילפל בזה והוכיח שדעת הפוסקים הגיל מוכרח, ע"ש: (ו) ויש חולקין. עיין בתשובות ב"ח החדשות סוף סימן (כ"ב) [ג] מה שכתב בזה: (ז) דפסק נפשות. עיין עיקרי פוסקים א' ופוסקים א' א, ומייתי נמי מה שכתב הלכות קטנות חלק א' סימן קנ"ג (מובא בבאר היטב אה"עו' סימן ט' ס"ב כ') בשתי צורות שנישאר לשני אנשים או את אשתו ונישאר לאחרים וילדו להם בנים. וצידד מתחילה לחייבן למול בניהן מהא דשתי תמות המכחישות זו את זו (בש"ע פ"ג, ב) ומההיא דשני שבילין [פוסקים א' א], ומייתי נמי מה שכתב הלכות קטנות חלק א' סימן קנ"ג (מובא בבאר היטב אה"עו' סימן ט' ס"ב כ') בשתי צורות שנישאר לשני אנשים או את אשתו ונישאר לאחרים וילדו להם בנים. וצידד מתחילה לחייבן למול בניהן מהא דשתי תמות המכחישות זו את זו (בש"ע פ"ג, ב) ומההיא דשני שבילין העינין פסק (השבות יעקב) להיפך בנידון דידן, דכל ספק כי האי במילה וקטלנית ראו לאסור, דחמירא סכנתא מאיסורא, ע"ש: (ח) אם אשה מילה. עיין מה שהקשה הבאר היטב באה"עו' סימן ב' ס"ק ט"ו, ועיין בספר עצי ארזים שם ס"ק ט"ו שיישב קושיותיו: (ט) שאר האחיות. (כתב מהר"י עמודי) (סיוור) עברי ששים, מגדל עז, החל המשי את ח' [א] לא שנא אחיות מן האב או מן האם:

פתחי תשובה

או ככרתי או כעין הכחול: (ב) ומת מחמת מילה. (כתב מהר"י עמודי) [שם אות ט'] דנראה כל שלא הבריא אחר המילה ומת, מיקרי מחמת מילה, ע"ש: (ד) ע"ש שיגדלו ויתחזק כחו. עיין בפלתי

ציונים לרמ"א
עם ציונים מהש"ך

רסג א (ה) הקדושי אגודה פרק רבי אליעזר דמילה [שם סימן קס"ד]: (ז) דברי עצמו:

הגהות והערות

[ב] טקף דש"ך להש"ך קלאף ט"ו:

גליון מהר"ש"א

רסג [א] ופירש סוף ב' ומת מחמת מילה. מדברי המוספות חולין דף ד' ע"ב ד"ה שמתו, יש ללמוד דלא לא הניחו בהן וראו שנבלע דמם חלין דהיו הנשים שמתו ירוקים או אדומים, ומלין את השלישי וקלמ' קשה לי מה שאינו שם המוספות לנסכת שנת דף קל"ד (ש"ע, א) דש נמוך רב כנ"ו ששואל ירוק או אדום, ואולי זה כונת רמז"ס (מלה א, יח) ושו"ע מה שכתבו שהכשילה כמו, ר"ל לאפוקי בלא הניחו דלפטר שהיו מחמת ירוקת או אדום, ועיין בב"י נמוך ג' ד"ה אשה שנתה, גם מה שכתבו בשו"ע סוף ע"ג א' שאפשר כו' לאחר זמן, י"ל לאפוקי בלא הניחו, אף דגם כן יש חשש דלמא לא היו ירוק, מכל מקום כיון דלא כן גם לאחר זמן לא ממהלנו אין ספק נפשות דוחה מילמו. אף זה אינו דלא כתב סוף ע"ג ב' עד שיגדלו, וגם זה קשה לי דמה העילו כחירוס, הא מכל מקום כיון שגדל חייב למול, ואולי תרמי קאמר, שיגדל וגם יתחזק כמו, וכן כן י"ל דהמוספות מיידי גדל אל ע"ד לא מחזקו כמו, גם יש להקדים על המוספות דהא י"ל נדי דמדינת חייב למול בלא הניחו בנשים שמתו, מכל מקום אם הוא ירוק וטעם אולי נבלע דמם ומתיני מילמו בשביל יראת מות, לא נקלד נומר בשביל זה, וכעין העונר ואינו נהרג במקום שהדין שיהרג אל

אוצר מפרשים

רסג א (ש"ע סוף ג) וליא תמוז' השלישי כו'. איש ואשה שמתו שני בניהם מחמת מילה ונתגרשו ונישאו לאחרים, בין האיש שנולד לו בין מאשה אחרת בין האשה שנולד לה בין מאיש אחר לא ימולו הבנים עד יגדלו ויתחזקו, הרב שבות יעקב בראשון סימן ע"ט: אם במשפחה אחת שלש נשים מתו בניהן הראשונים מחמת מילה, שאר המשפחה ואינהו נינהו לא ימולו בניהם עד אשר יגדלו. כדמוכח מוסגיית

ל"י בן גוניו ונודע ח"ס ע"ה By Mr. & Mrs. Davy Gross



נשמת אברהם

אויערבאך זצ"ל: כל זמן שלא יוצא ממנו דם הוא לא חולה.

כשרוצים למול תינוק כזה, מכניסים לוריד צינור דק עם שני פתחים - אחד רגיל שממנו יוצא דם ואפשר להיורדע שהצינור אמנם נמצא בתוך הוריד, שאותו סותמים ע"י פקק, והשני שהוא סתום ע"י שסתום חד-סטרי שמאפשר זריקת תרופות וכדומה לתוך הוריד, אך אינו מאפשר לדם לצאת דרכו. הצינור מוכנס כחצי שעה לפני הברית ואז מזריקים, דרך השסתום, התרופה המכילה את גורם הקרישה שחסר לתינוק. אך מכיון שטווח הפעולה של התרופה קצר, צריכים להזריקו פעמיים ביום במשך שלושה ימים לפחות אחרי הברית.

מילה בשבת. יוצא איפוא שאי אפשר יהיה למול תינוק כזה בשבת, כי לא רצוי להכניס את הצינור מע"ש ללא צורך רפואי עקב האפשרות של סיבוכים, כגון זיהום וכדומה (כך שמשאירים את הצינור בתוך הוריד לזמן הקצר האפשרי). ולהכניסו בשבת לתוך הוריד יהיה אסור (אם מן התורה ואם מדרכנן²⁸), ואפילו למ"ד שאיסור זה הוא רק מדרבנן, הלא אסור לעבור על איסור דרבנן כדי שיהיה אפשר למולו בשבת²⁹. אך אפשר שיהיה מותר לומר לרופא נכרי להכניס את הצינור בשבת לפני הברית³⁰, והסכים הגרש"ז אויערבאך זצ"ל עם כל זה.

בשלוש אחיות יכולה המחלה לבא לביטוי בילדיהן דרך העברה מהסבתא לבנותיה (שלהן לא היו סימני מחלה) לילדיהן (הזכרים) שדיממו למות. וכן מדויק בלשון הרמב"ם²⁴: אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה את כחו, וכן מלה את השני ומת מחמת מילה בין מבעלה הראשון בין מבעלה השני, הרי זה לא ימול את השלישי בזמנו וכו'. וכותב שם הכסף משנה: וממה שאמרו מלה ראשון ולא אמרו מל ראשון וכו' בלשון זכר למד רבינו דבין שהשלישי מבעלה ראשון אבי המתים בין מבעלה שני לא תמול, עכ"ל. דהיינו שאין הבעלים מעבירים את המחלה אלא רק הנשים. וראה בביאור הגר"א²⁵ ובט"ז²⁶ שמוכח שחז"ל ידעו שמחלה זו באה מהאם.

תינוק עם מחלה זו עלול לדמם באופן רציני, ואפילו קטלני, מכל חתך קל, וכמובן מסוכן למול אותו. וכיון שהיום ניתן לאבחן את המחלה בבדיקת דם התינוק, אסור למולו (ללא טיפול) ואפילו אם אין סיפור משפחתי. אך היום ב"ה ניתן לטפל בתינוק כזה לפני המילה כדי להחזיר לו באופן זמני את הגורם החסר ואז יהיה מותר למולו²⁷. וכתב לי מו"ר הגר"י נויבירט שליט"א: למה זה לא נקרא מחלה, ונכון שיש עצות, אבל אלו הן רק עצות, עכ"ל. וכתב לי הגרש"ז

ציונים והערות

(24) מילה פ"א הי"ח. (25) ס"ק ד. (26) ס"ק א. (27) א"ל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. ועיין להלן ס"ק ו. (28) עיין בנשמת אברהם כרך א חאו"ח סי' שטז ס"ק 4 (עמ' שמג). (29) או"ח סי' שלא סע' ו. (30) שם במ"ב ס"ק כב בשם המג"א וסי' שז במ"ב ס"ק כד. ועיין בנשמת אברהם כרך א חאו"ח סי' שכח סוס"ק עד (עמ' תעו) מה שכתבתי בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

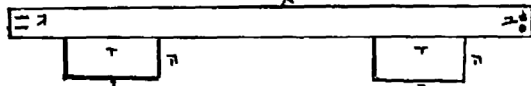
רוז גופו של אדם זהו שיעור תלית מ"מ מדברי הגמון"י שכ' שכל כמות של ד' כנפות חייבת זליית מוכח דאף זאיו מכסה רוז גופו חייב ולא הזריכו כדי לכסות רו"ר של חינוק אלא בלוש הצד על גופו משא"כ כעין חגורה שהיא עדיפא, גם ממש"כ הב"ח דאם יוצאין צ' בקציעות חייבת אפי' כשאיו מכסה רו"ר של חינוק וכמש"כ ודו"ק.

ה) ואם אמנם כי הוכחתי שחגורה שבג"ד חייבת זליית אף שאין צ' כדי לכסות רו"ר של חינוק לפי שמשמשתין ויוצאין צ' כן בקציעות אף אם היא קטנה כמות שהיא, מ"מ נראה דלא כגי בקטן ביותר אלא יש לו קצת שיעור דאיתא במדרי"כ (פ' התכלת סוף הל' מתקמ"ג) שכ' ח"ל וזריך להרחיק הקרנות ומ"ו שיהיו ניכרים היטב כשנים עכ"ל. ודאיצי צבאור הלכה שבג' משנה צרורה (רס"י י') שבמדרי"כ הגדלפס עם הגה' הרמ"א כי דלכאורה נראה שזריך שיהי עכ"פ הפסק בין צ' הקרנות ג' אצבעות עכ"ל. ויש לי לתמוה בזה, דלפי"מ דקיי"ל בסי' י"א סעי' י' שזריך להרחיק הזליית משפת הצד כמלא קשר גדול בין צ' אורכין בין צ' אורכין לא מציעא לפימש"כ הבי"י (בסי' י"א סוד"ה ויעשה נקב כו') בשם המהרי"ל חצי ז"ל דמלא קשר גדול הוא יותר מצי' אצבעות פשיטא דלא כגי שיהיו צ' הקרנות מרוחקים ומ"ו ג' אצבעות שאז אם ירחיק מקרן זה שיעור מלא קשר גדול שהוא יותר מצי' אצבעות נמצא יצאו הזליית סמוך לשפת צד השני מוך אצבע ולא יהי מרוחק מן הקרן שהוא אפי' אצבע א' אלא גם לפי"מ שהשיג עליו המצ"ט במש"י (ח"א סי' קמ"ג) [מוצא צ' אצבעות חיים סי' י"א אות ט' ד"ה ועיי' בספרן וכ' שהוא יותר מעט מאגודל וחצי, מ"מ יודמנו צ' הזליית זה אלא זה אומו שימן לזורך קרן השמאלי יבא קרוב לסוף הימני שכיון שירחיק קצת יותר מאגודל וחצי נמצא הרחיקו יותר מחצי המרחב שבין צ' הקרנות, ומכש"כ לבעל העיטור (מוצא צ' אצבעות חיים סט) שכ' דמלא קשר גדול הוא קרוב לצי' אצבעות יבא זליית שהטיל לזורך כנף השמאלי והרחיקו ממנו כמלא קשר גדול, סמוך לקרן הימני סמוך לו כאלצבע ועוד מעט. נמצא אינו רחוק משפת הצד ההוא כמלא קשר גדול, וצורת לפימש"כ הש"ך צו"ד (סי' מ"ו סק"ג) בשם הראב"ן דשיעור קשר גדול הוא צ' אצבעות. אמנם עיי' צפרמ"ג שם שכ' דהוא קרוב לשיעור צ' אצבעות ע"ש, וא"כ הוי ממש כשיעור בעל העיטור. ודוחק גדול לומר דהרמ"א כי ג' אצבעות לדעת הסוברים דברוח הצד א"כ להרחיק א"כ א"ש קצת שאם ימן הזליית ממש בשפת הצד על שני הכנפות יהי' כמעט שיעור ג' אצבעות שהוא שיעור צד, בין שתי הזליית (ועיי' גם הגה' הרד"ל מנחות מ"ב, ד"ה ואיצטרך דר"פ כו' בענין שיעור קשר גדול) ועכ"פ גם לפי"מ דקיי"ל דזריך להרחיק מלא קשר גדול בין צ' אורכין בין צ' אורכין כריך שיהיו צ' הקרנות מרוחקי ומ"ו כשיעור צ' כמלא קשר גדולים ועוד ג' אצבעות צייהס.

והנלע"ד דכיון דשיעור הרחוק הזליית משפת הצד הוא כמלא קשר גדול עד ג' אצבעות נמצא עד ג' אצבעות נקרא קרן, ומעשה כונת הגה' הרמ"א הנ"ל כי אחר שרחיק משפת הצד מזה ומזה משי' לזדיו כשיעור ג' אצבעות זהו שיעור הקרן, יהי' עוד בין צ' קרנות הפסק של ג' אצבעות. נמצא אם נחשוב לכל צ' הקרנות ג' אצבעות מקום הטלת הזליית שהוא נקרא כנף וקרן הצד, ועוד יתן ג' אצבעות שיעור צד בין כנף זה לכנף

האחר נמצא רוחב הצד בין הכל ט' אצבעות שיעור צ' טפחים ואצבע כ"ג נכון ודו"ק היטב.

ו) נמצא צ"ד אורכין הצד התלוי מן החגורה למטה לזורך הכנפות לריך שיהי רחב ט' אצבעות, ולפי"ו גבהו ללד החגורה לריך שיהי שש אצבעות ג' אצבעות מקום הטלת זליית על הכנף ועוד ג' אצבעות שיעור צד על גצו. ואם היא עשו' צאופן זה יש מקום להכשירו. וזה צורמו לפימש"כ:



א) חגורה שחוגר עלמו צה. צ' הכפתורים. ג' האורכין שמכניסין הכפתורין לחוכן בשעת לבישה. ד' צ' חמיכות צד עם צ' כנפות לכל חמיכה וחמיכה. חמיכה א' לפניו וא' לאחריו בשעת הלבישה. ה) גובה הצד התלוי שש אצבעות. ו) רוחב הצד התלוי ט' אצבעות.

כ"ז כחצמי להלכה ליטב המחירין לנהוג כן ולמעשה יען הוא דבר חדש ידי משוכה הימנה.

בצלאל שטרן

סימן קי

ברין מתו אחיו השני והשלישי מחמת מילה והראשון חי מה דין בן הרביעי — נדחתה מילתו מחמת חוליו ובינתיים מתו שני אחיו מ"מ, כשיחלים ימולוהו מיד או ימתינו עד שיגדל — חזקה דרוב חוליים דחיים אי אמרינן בפקדינ ובנתחוק רישותא

בסתפקתי באשה שמלה צנה הראשון ומי ואח"כ נולדו לה צ' צנים ואח"ו ומתו שניהם מחמת מילה, וכעת נולד לה בן רביעי אי דינו כדין מתו אחיו מחמת מילה ואין למולו עד שיגדל ויחזוק כמו כמבאר בשו"ע יו"ד (סי' רס"ג פעי' צ') כיון דקו"ס מתו לה צ' צנים ואח"ו מחמת מילה, או דילמא כיון דיש לה עכ"פ בן אחד שנשאר חי אחר המילה אין לזה דין מתו אחיו מחמת מילה ומחויבים למולו ציום השמיני.

א) תשובה הנה מלשון הש"ס (יצמות ס"ד ע"ב) דקאמר מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול וכעין זה הוא לשון הפוסקים והשו"ע יו"ד שם מוכח דדוקא ראשון ושני קאמר שעדיין אין לה בן שנשאר בחיים אחר המילה משא"כ צ"ד, דאל"כ הו"ל למיתני מלה צ' צנים ואח"ו ומתו לא תמול עוד א"ו כמש"כ אמנם הדבר טעמא צעי כי צאמת לא מסתבר כלל לומר כן, כיון דקו"ס הוחזקה שצני' מחיס מחמת מילה, אם לא שנאמר דקיס להו לחז"ל שא"א שמהי צה חקרן זה שלא תולד להוליד צנים הראים לחיות אחר המילה, אלא אם כן נטעם צה מלידתה כן, וע"כ כשחי צנה הראשון אחר המילה ע"כ שאין צה חקרן זה מנטעם, ומעשה גם אם ימותו צ' או ג' מצני' אחר המילה ע"כ דמקרה הוא ומחויבת למוול כל הולד אחיהם. וז"ע.



סימן ל

בדין אשה שהוחזקה פעמיים להסתכן בלידה

לגבר חכם בעוז ירא ד' התו' המופלג מה"ו אלי' איגור בק"ק קרעמוזיר יע"א.

הנה ביום בואי לטובה מחתנות בני יחי' מצאתי מכתבו מן יום ד' ער"ח תמוז, אודת שאלתו בדברים שבינו לבינה איזה דרך ישכון אור, אודת זוגתו אשר ילדה ב' פעמים תאומים, ובכל פעם היתה בסכנה גדולה עד מאוד זה פעמים, איך יתנהג מכאן ולהבא. והנה באמת אגיד כי מוטרד אני מאוד בשאלות רבות אשר סבבוני ומהם שאלות נחוצות, וגם מפני כי שאלה רבה כוונ צריכה עיונא טובא במקום שיש חששא דסכנה חמירא סכנתא מאיסור, וכבר אמרו במס' עכו"ם [דף ל' א'] פרוקא לסכנתא, ולגודל צדקתו כאשר שמעה אזני רבים משבחים, אמרתי לחוות לו דעתי כדת מה לעשות, וד' הטוב יצילנו מכל שגיאה וישים בפי דבר אמת.

הנה פליגי בזה תנאי ביבמות דף ס"ד ע"ב במלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי, רשב"ג אומר ג' תמול ד' לא תמול, ועוד פליגי בנשואין ובמלקיות, ומסקי' בגמ' נשואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג. ובאה"ע סי' ט' [ס' א'] פסק כן בש"ע כרבי לענין נשואי קטלנית, וביו"ד סי' רס"ג [ס' ב'] לענין מילה ג"כ פסק כרבי.

והנה לכאורה יש מקום לספק כיון דספיקא דדינא הוא, אי בכל מקום שהוא איסור תורה אי פסקינן כרבי משום ספיקא. ולכאורה משמע כן מדברי הג"י והרשב"א שם ביבמות שנתנו טעם בווסתות דקיימ"ל כרשב"ג משום דווסתות דרבנן, משמע אי הוי מה"ת אע"ג דליכא סכנתא קיי"ל כרבי משום ספק תורה, ובב"ש סי' ט' [ס"ק ד'] משמע מדבריו דדווקא בסכנת גפשות פסקי' כרבי, וא"כ לכאורה ק' עליו מדברי הג"י והרשב"א שהבאתי¹.

אמנם יש לומר אלו הי' איסור תורה בווסתות וודאי דיש להחמיר משום לתא דכרת, אעפ"י דמסקינן ביבמות קיי"ט [א'] מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת, מ"מ בהרחקה שפיר מחלקי' כמבואר בתה"ד [סי' ר"ן], וא"כ אין ראי' מדברי הג"י והרשב"א, ועיי' בטו"ז ביו"ד סי' ק' [ס"ק ו'] גבי תולעים שכי' בציר מג' לא אתחזק, משמע ג"כ דדעתו כמ"ש הב"ש. ומצאתי במנחת יעקב כלל מ"ו שתמה מאוד והאריך לסתור דבריו מדברי הג"י והרשב"א שהבאתי, ולפמ"ש אין סתירה משם, ויתר

1 עי' ב"ש שם שהביא שכ"ה דברי הרא"ש [יבמות שם] וכ"ה דברי רי"ף שם, ובג"י שם הביא לכל זה. וצ"ב. וכ"ה

ראיותיו שם בקל יש לדחות, ויעיין בג"י שם דל"ד להך דינא המבואר באה"ע סי' קנ"ד² בשהה עם אשתו י' שנים ואין להאריך בזה.

מ"מ נלענ"ד דברי הט"ז כנים וברורים בלא"ה, דהנה לכאורה היה אפשר מקום לומר דע"כ לא פסקי' כרבי אלא בהך דינא גופא דמספיקא אי הלכה כרבי או כרשב"ג, פסקינן בסכנה כרבי, אבל אי יש עוד מקום ספק אפילו הספק הב' רובא לאיסורא ומיעוטא להתירא, מ"מ מצרפי' לספיקא אי הלכה כרבי או כרשב"ג, ודמי קצת למ"ש התוס' בכתובות [ט' א'] בריש סוגיא דפ"פ דמצרפי' לס"ס אפילו ספק אונס אע"ג דרובא שאין לו קול ברצון. אבל אי אפשר לומר כן, דהנה בדין אשה שמלה בנה א' ומת ב' ומת ג' לא תמול סתמא קתני, ומשמע אפילו אם השנים הראשונים מלה אותם בזמנם ביום הח' אפ"ה הג' לא תמול עד שיגדיל ויחזיק כוחו, וקשה אמאי לא מהליגין ליה להג' בעברו ליה שלושים יום שיצא מחזקת נפל, ולתלות מיתת ב' הראשונים כיון שמלו אותם ביום ח' המה היו גפלים מש"ה מתו, משא"כ זה שכבר הוא יצא מחזקת נפל, א"ו משום דרוב לאו גפלים נינהו כמ"ש התוס' במס' שבת דף קל"ו סוף ע"ב, הרי דחזי' אע"ג דנפלים הוא מיעוט המצוי מ"מ לא מצרפינן מיעוטא לספיקא דפלוגתא דרבי ורשב"ג.

אמנם נראה לענ"ד דכל זה ביש בספק הב' רובא לאיסורא, אבל בספק השקול וודאי דלא קיימ"ל כרבי, וגם רבי אפשר דמודה בזה. והכי נלענ"ד מוכרח מדברי התוס' במס' נדה דף ס"ו ע"א בהא דתנינן שם ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור וכו', פרש"י [ד"ה דברי רבי] דווקא הך סיפא דנאמנת כרבי, (אבל רישא) אבל כולה רישא כרשב"ג, דס"ל דג' זימני הוי חזקה, וכי התוס' שם [ד"ה ונאמנת] בשם הר"י דאפילו רבי מודה דבעי ג' זימני ברואה דם מחמת תשמיש, והדבר תמוה מאוד על הר"י דבירושלמי [יבמות] בפי' הבא על יבמתו הלכה ג' מבואר להדיא דגם ברואה דם מחמת תשמיש פליגי רבי ורשב"ג יעיי"ש, אעפ"י דאמר שם,, הוי בעי מימר,, מ"מ מסקנא כך הוא להמעין שם, וזה דרכו של הירושלמי וע"ש שמוכרח. והנה דבר זה נתקשה לי עד למאוד זה ימים כבירים, עד כי מצאתי שהרגיש בזה הקו' הרב ברכי יוסף באה"ע סי' ט' [אות ז'], אבל לא העלה ארוכה שם ליישב דברי הר"י.

ולענ"ד נראה דיש מקום ליישב, דהנה בהא דאמר שם ואם יש וסת תולה בווסתה, פי' המרדכי [פ"ב דשבועות אות תשל"ה] דלהקל הוא דאמרינן חזקה אורח בזמנו בא ודם זה מן הצדדים, ובסי' קפ"ז [סעיף

ברשב"א. עי' פסקי רי"ד, רמב"ן וריטב"א (עי' ר"א מן החר), ועי' ר"ב רנשבורג שם. ² עי' שם סעיף ט"ז י"ז.